

ФІЛОСОФІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

УДК 354:321.01: 574.08

Машков О.А.

*доктор технічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
проректор з наукової роботи Державної екологічної академії
післядипломної освіти та управління Мінприроди України*

Мамчур Ю.В.

*Народний депутат України, Заступник голови Комітету
Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони*

ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ЕКОЛОГІЧНИЙ ТЕРОРИЗМ, ЯК СУЧАСНИЙ ВИКЛИК СУСПІЛЬСТВУ

Розглядаються питання формалізації поняття “екологічний тероризм”. Обґрунтовано зв'язок екологічної безпеки та екологічного тероризму у контексті національної безпеки держави. Надано систематизацію напрямів терористичних екологічних загроз та негативного впливу на національну безпеку та форм “екологічного тероризму”. Формалізовано види “екологічного тероризму”: “сільськогосподарський тероризм”, “технологічний тероризм”. Запропоновано розмежування понять “екологічний тероризм” і “екологічний активізм” (радикалізм). З правової дефініції в статті запропоновано визначення “екологічного тероризму” як незаконного або умисного заподіяння значної шкоди навколишньому природному середовищу з метою заплякування населення або примусу уряду або міжнародної організації до здійснення будь-яких дій або утримання від їх вчинення. Запропоновано варіанти стратегії щодо запобігання та боротьби з екологічним тероризмом шляхом підвищення екологічної безпеки. Розглянуто еколого-правові заходи щодо превенції і боротьби з екологічним тероризмом. Визначається, що “екологічний тероризм” - дуже серйозний злочин, яке може зазіхати не тільки на громадську безпеку і громадський порядок, але і на мир і безпеку людства, як об'єкт злочину, в разі вчинення теракту, наприклад, на атомній електростанції. Тому “екологічний тероризм” як кримінальний злочин вимагає або виділення зі складу тероризму,

або введення нової кваліфікаційної ознаки в даній склад.

Ключові слова: екологічний тероризм, національна безпека, екологічна безпека, екологічні ризики та загрози, тероризм, екологічний активізм, радикалізм.

NATIONAL SECURITY THREAT: ECOLOGICAL TERRORISM AS A CHALLENGE TO SOCIAL SECURITY

The questions of formalization of the concept "ecological terrorism" are considered. The connection of ecological safety and ecological terrorism in the context of national security of the state is substantiated. The systematization of the directions of terrorist ecological threats and negative influence on national security and forms of "environmental terrorism" is given. Formalized types of "environmental terrorism": "agricultural terrorism", "technological terrorism". The delineation of the concepts of "environmental terrorism" and "environmental activism" (radicalism) is proposed. From the legal definition, the article proposes the definition of "environmental terrorism" as illegal or deliberate causing significant damage to the environment in order to intimidate the population or compel the government or international organization to commit any act or refrain from doing so. The strategy options for preventing and combating environmental terrorism by enhancing environmental safety are proposed. Eco-legal measures concerning prevention and fight against environmental terrorism are considered. It is determined that "ecological terrorism" is a very serious crime that may affect not only public safety and public order but also the peace and security of mankind as the object of a crime in case of a terrorist attack, for example, at a nuclear power plant. Therefore, "ecological terrorism" as a criminal offense requires either the separation from the structure of terrorism, or the introduction of a new qualification of the present.

Key words: ecological terrorism, national security, ecological safety, ecological risks and threats, terrorism, ecological activism, radicalism.

Постановка проблеми та її взаємозв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Людство ХХ століття зробило важливий крок у своєму розвитку, змінився образ планети. Якщо раніше вважалося, що суспільство рухається за своїми законами, незалежно від властивостей навколишнього середовища, то на сьогодні виникає і росте цілий клубок екологічних проблем. Сьогодні визначено близько сорока проблем глобального, загально-планетарного значення. До них, зокрема, відносяться: забруднення атмосфери, парниковий ефект, загроза озоновому шару, кислотні дощі, забруднення океанів, радіаційні забруднення, зникнення видів рослинного і тваринного світу, скорочення природних середовищ існування, зростання

кількості відходів, дисбаланс речовин навколишнього середовища, криза міст, дефіцит прісної води, зростання населення, соціальна напруженість, проблеми з продовольством, енергетичні проблеми, зменшення природних ресурсів та ін. Тому, в цілому можна говорити про системну екологічну кризу.

Прогнозування глобальних проблем може бути зроблено на основі розробки і дослідження комп'ютерних сценаріїв світового розвитку. Згідно з цими сценаріями, в другій половині XXI століття можливий екологічний і соціальний колапс, який буде мати системний характер і призведе до катастрофи. У ситуації, яка складається, будь-які серйозні дії конкретних людей, спрямовані на руйнування навколишнього середовища, можуть викликати катастрофічні екологічні наслідки.

Прийнятий 28 червня 1996 р. Верховною Радою України Основний Закон України відкрив якісно новий етап у створенні системи національної безпеки країни. Разом з тим Конституція не лише зафіксувала категорію “національна безпека”, як одну з центральних у розумінні конституційного устрою Української держави, а й поєднала з такими похідними категоріями, як “економічна”, “інформаційна”, “екологічна”, “державна”, “політична” безпека тощо [1-4].

Перераховані категорії у своїй сукупності виступають складовими елементами національних інтересів України і відображають фундаментальні цінності та прагнення українського народу, його потреби в гідних умовах життєдіяльності, а також цивілізовані шляхи їх створення і способи задоволення.

Взаємодія людини і природи сьогодні розглядається фахівцями як глобальна екологічна проблема, а комплекс наук, пов'язаний з нею, як глобальна екологія [5,6]. Антропогенний вплив на навколишнє середовище як фактор виникнення екологічної кризи набуває особливої актуальності, оскільки результати його, в свою чергу, впливають безпосередньо на людину. Торкнемося лише одного з аспектів таких впливів - екологічного тероризму [7-9].

У спеціальній літературі під екологічним тероризмом розуміються абсолютно різні явища:

- діяльність або халатність, яка веде до погіршення природного середовища;

- радикальні акції “зелених” на захист навколишнього середовища;

- дії, спрямовані на умисне забруднення природного середовища, або відповідні загрози з метою нанесення противнику екологічного шкоди (при цьому висуваються політичні, релігійні або ідеологічні вимоги).

Екологи вважають, що саме остання трактування найбільш відповідає змісту поняття “екологічного тероризму”. Такий вид тероризму ще більш небезпечний, ніж інші його різновиди, оскільки насильницькі дії застосовуються до громадян або їх власності

опосередковано, через природне середовище, де надалі існування людини буде складно або навіть неможливо. Екологічний тероризм призводить, як правило, до необоротних і важко переборним наслідків, які можуть мати і глобальний характер. Досить нагадати, що при радіоактивному забрудненні довкілля може залишитися непридатною для життя на багато сотень, навіть тисячі років.

Ставлення громадськості до радикальних дій “зелених” неоднозначно і тягнеться в широкому діапазоні від засудження і заперечення до схвалення, заснованого на тому факті, що їхні наміри благородні, а протиправні дії трапляються від державної байдужості до екологічних проблем. Аргументи противників “зелених” теж відомі. Зрозуміло, подібні непродумані дії тягнуть за собою юридичну відповідальність “зелених” радикалів і компрометують рух в цілому. Насильницькі акти з боку таких організацій провокують державних діячів на крайні заходи проти всіх екологічних об’єднань [7].

На відміну від радикалізму “зелених”, власне “екологічний тероризм” завжди передбачає варварське ставлення до природи.

Експерти ООН вважають сьогодні необхідним введення санкцій за псування власного екологічного середовища, оскільки стає очевидним, що екологічні проблеми мають негативні не тільки регіональні, але і глобальні наслідки [5,10].

З точки зору потенційної безпеки для людей, можливості реалізації терористами власних завдань новий вид високотехнологічного тероризму - “екологічний тероризм” - особливо виділяється.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розгляду питань “екологічний тероризму” присвятили свої праці Donald Liddick, Перга Т., Майкл Крайтон, Бондар О.І., Андреев В., Приходченко А.А., Заїка Н.І., Колбасов О.С., Качинський А. [1-17].

Серед методів, які можуть бути обрані для дослідження проблем екологічного тероризму, можна виділити соціологічні (соціологічне опитування у формі анкетування та інтерв'ювання, соціологічні дослідження), методи системного аналізу, методи комп'ютерного моделювання. Тільки на основі системного аналізу сучасних процесів можливо розробити стратегію та заходи запобігання і боротьби з екологічним тероризмом (еколого-правові заходи; кримінально-правові заходи; міжнародно-правові заходи) [1-17].

Разом з тим, незважаючи на вже існуючі наукові доробки, як на наш погляд, недостатньо дослідженим питанням залишається розгляд питань екологічного тероризму як нового виклику та загрози національної безпеки держави. Тобто саме розгляд “екологічного тероризму” до цього часу і не став для дослідників темою наукового дискурсу.

Метою статті є систематизація напрямів терористичних екологічних загроз у контексті негативного впливу на національну безпеку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екологічна криза загрожує національній безпеці будь-якої країни. Саме під таким кутом зору і слід розглядати завдання державної системи управління у вирішенні проблем екологічної безпеки країни. За оцінками фахівців, ці “нетрадиційні” кошти можуть завдати більш серйозної шкоди в порівнянні зі звичайними видами озброєнь. Терористи можуть розглядати ці надзвичайно небезпечні засоби як підри्व економіки будь-якої країни, нанесення шкоди її природному середовищу і населенню, що в більшості випадків важко викликати за допомогою традиційних засобів. Небезпечні посягання злочинних елементів на об’єкти підвищеної безпеки, навмисне їх руйнування або виведення з ладу можуть призвести до надзвичайних ситуацій, які за масштабами можна порівняти з значними аваріями на об’єктах атомної енергетики.

Екологічний тероризм - це тероризм на небезпечних, з точки зору екології, об’єктах. До небезпечних об’єктів відносяться всі типи електростанцій, виробництва ядерного паливного циклу і ядерних боеприпасів, хімічні, нафтохімічні і нафтопереробні, металургійні, біотехнічні підприємства, сховища їх сировини і продукції; нафто-, газо- та аміакопроводи, а також військові об’єкти, що містять радіоактивні і отруйні речовини, їх сховища і звалища відходів. Основна частина таких об’єктів розташована в портово-промислових зонах міст-портів, в великих містах і густонаселених місцях, створюючи постійну загрозу екологічних катастроф.

Екологічний тероризм - це по суті залякування людей за допомогою впливу на навколишнє середовище. При цьому екологічний тероризм набагато більш небезпечний, ніж багато інших злочини терористичної спрямованості, оскільки насильницькі дії застосовуються до громадян або їх власності опосередковано, через навколишнє середовище, існування в якій надалі буває ускладнене або неможливе для всього живого. Екологічний тероризм може привести до необоротних і важко усуненим наслідків.

“Екологічний тероризм” має дві основні форми: він є одночасно посяганням на життя і здоров’я громадян та посяганням на об’єкти державного і міжнародного господарства. Причому останні виступають предметом безпосереднього посягання. Очевидно, що ймовірність досягнення терористами своїх цілей - дестабілізація обстановки в світі, країні, регіоні, знищення сотень і тисяч людей, забруднення навколишнього середовища - дуже висока. На сьогоднішній день окремі держави і світове співтовариство в цілому не може забезпечити повну безпеку громадян від таких явищ [11-14].

Як одна з форм “екологічного тероризму” може розглядатися “сільськогосподарський тероризм”. Відомо, що забезпечення держави продовольством є елементом виживання нації. Безперевне

виробництво продуктів харчування — це забезпечення стабільності для всіх сучасних суспільств. З огляду на те, що більшість країн світу імпортують продукти харчування, будь-яке зниження їх сільськогосподарського виробництва і тваринництва може призвести до погіршення харчування, недоїдання і голоду. Ці фактори, в свою чергу, можуть створити передумови для суспільного невдоволення і заворушень.

Сьогодні провідні країни світу усвідомлюють надзвичайну вразливість сільськогосподарського сектора і планують контрзаходи для охорони головних зернових районів від терористів, які можуть скористатися біологічними засобами [15-16].

Як різновид “екологічного тероризму” також може розглядатися “технологічний тероризм”, під яким розуміють незаконне використання ядерного, хімічного, бактеріологічного (біологічного) зброї або його компонентів, ядерних, радіоактивних, високотоксичних хімічних речовин, патогенних мікроорганізмів. “Технологічний тероризм” може здійснюватися шляхом виведення з ладу, руйнування або захоплення ядерних, хімічних чи інших об’єктів, систем життєзабезпечення міст і промислових центрів для досягнення політичних, економічних та інших цілей. Не менш серйозну небезпеку становлять і гідротехнічні споруди, що знаходяться, як правило в межах великих міст або вище за течією річок. При їх руйнуванні гинуть люди, затоплюються великі території, включаючи економічні та стратегічні об’єкти. Тому технологічний тероризм це також одна з форм прояву екологічного тероризму, але не самостійний його вид [15-17].

Доступність для терористів складних видів зброї і вибухових систем становить потенційну загрозу заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу. Використання великомасштабних вдосконалених вибухових пристроїв проти найрізноманітніших об’єктів, таких як місця поховання небезпечних відходів, атомні станції, електричні засоби керування насосними станціями на нафто-, газо- водопроводах можуть мати наслідки, які набагато перевищать ті, що викликані безпосереднім застосуванням вдосконалених вибухових пристроїв.

У сучасній історії дій, що підпадають під екологічний тероризм, відбувалося не так багато. Одні, на перший погляд типові екологічні теракти можна швидше назвати прикладами державного тероризму. Інші ставляться до чисто екологічним злочинам. Однак прецеденти дій еколого-терористичного характеру існують. У 2001 році терористи на території Сполучених Штатів Америки і деяких інших держав поширили спори сибірської виразки (антраксу) в конвертах звичайних поштових відправлень. Загроза нової чуми здавалася нездоланною. У січні 2003 року спецслужби Великобританії оголосили, що ними заарештовано 13 терористів, які намагалися налагодити виробництво високотоксичного отруйної речовини, - рицину. Як встановили британські спецслужби, всі

заарештовані є членами терористичної групи, пов'язаної з угрупованням "Аль-Каїда", а виробництво рицину - частина ретельно запланованого екологічного теракту відразу в декількох країнах Європейського Союзу. Цей приклад екологічного тероризму міг закінчитися глобальною катастрофою. Важко уявити теоретично можливі наслідки підриву терористами, наприклад, АЕС або залізничного складу з відпрацьованим ядерним паливом ...

Наведемо ще один приклад "екотероризму". Так, протягом п'яти років з тих пір, коли почалися транспортування нафти на нафтопроводі Кано-Лимон-Ковенас до відповідних нафтоховища і насосних станцій, Колумбійська національна армія звільнення влаштувала на них близько 140 вибухів. Цей 490-мільйонний нафтопровід, прокладений по території Колумбії, належить компанії "Ecopetroloe Columbia" і консорціуму європейських і американських нафтових компаній. В результаті терористичних актів розлилося майже 640000 барелів нафти. Збитки і втрати нафтового експорту були оцінені в розмірі понад 500 мільйонів доларів США. Доречно зазначити, що останнім часом у всьому світі почастишали погрози застосування радіоактивних матеріалів, сильнодіючих отруйних речовин і патогенних мікроорганізмів радикально налаштованими елементами в терористичних цілях.

Проведений аналіз свідчить, що у теперішній час немає встановленого науково обґрунтованого поняття (визначення) "екологічного тероризму". Також відсутнє в науковій літературі розмежування понять "екологічний тероризм" і "екологічний активізм (радикалізм)" ("ecological terrorism" і "environmental terrorism").

Для визначення даного злочину необхідно, перш за все, чітко розмежувати два поняття: власне "екологічний тероризм" і "екологічний активізм" (радикалізм), який в науковій і публіцистичній літературі часто плутають з "екологічним тероризмом". Ситуація, при якій під "екологічним тероризмом" розуміють як тероризм з впливом на навколишнє середовище, так і радикальні дії екологічних рухів, цілком зрозуміла. "Екологічним активізмом" називають іноді надмірно крайній радикалізм "зелених" журналістів, засобів масової інформації, щоб привернути увагу читачів видання до описуваної проблеми. А засоби масової інформації сьогодні - якраз той інститут, який часто і формує громадську думку з того чи іншого питання.

Так, наприклад, перекриття екологічними активістами шляхів прямування поїзда з відпрацьованим ядерним паливом - набагато менш серйозна проблема, ніж умисний підри夫 такого поїзда терористами або, наприклад, загроза терористичної атаки чи атака на атомну електростанцію. Екологічні терористи - це не ті, хто захищає навколишнє середовище, нехай навіть іноді занадто радикальними і незаконними методами, а ті, хто по-блюзнірському на неї зазіхає.

З точки зору забезпечення регіональної, національної, а останнім часом і міжнародної безпеки, безумовно, в більшій мірі слід акцентувати увагу на можливості застосування терористами нових засобів впливу, потенційної можливості вибору особливо небезпечних об'єктів, тобто на "екологічному тероризмі" в тому числі. А екологічні активісти, "зелені" - це, швидше за все, проблема чиновників, яким вони заважають.

Екологічні організації нічого не руйнують, як це роблять терористи, а вже тим більше ніколи не зможуть завдати шкоди навколишньому середовищу. Екологічний тероризм - це злочин, катастрофічність наслідків якого навіть важко уявити. Було б дуже добре, якби спочатку в науковому плані, а потім і на національному, і міжнародному законодавчому рівні відбувся чіткий поділ понять "екологічний тероризм" (злочин) і "екологічний активізм" (дії на захист навколишнього середовища).

"Екологічний тероризм" - це злочин, спрямований на забруднення або знищення навколишнього середовища, а "екологічний активізм" (радикалізм) - діяльність активістів екологічних організацій і рухів, спрямована на захист навколишнього середовища.

"Екологічний тероризм" вимагає набагато більшої уваги, ніж йому приділяється сьогодні, так як це серйозна загроза екологічної безпеки як складової регіональної, національної та міжнародної безпеки.

Поняття "environmental terrorism", визначає "тероризм" як вплив на навколишнє середовище. Дане поняття зустрічається, наприклад, в роботі Тімоті Шеффілда (Timothy Shofield) "Довкілля як ідеологічна зброя: пропозиція по криміналізації тероризму з впливом на навколишнє середовище" ("The environment as an ideological weapon: a proposal to criminalize environmental terrorism").

Сучасне міжнародне співтовариство до цих пір не прийшло до єдиного розуміння терміну "тероризм", не сформулювало всеосяжного і прийняттого для всіх визначення. Різні міжнародні документи дають різні визначення "тероризму". Визначення поняття "екологічний тероризм" в міжнародному праві, на жаль, сьогодні немає.

У національному законодавстві України, як і інших держав, також визначення "екологічного тероризму" не існує. Тому, таке визначення необхідно вводити, перш за все, на міжнародному рівні. Найбільш повним (що максимально відображає характер вчинення терористичного акту), визначенням тероризму служить дефініція, яку містить стаття 2 Проекту всеосяжної конвенції ООН про міжнародний тероризм, підготовленого Спеціальним комітетом і його робочою групою: "... серйозної шкоди державній або приватній власності, в тому числі місця громадського використання, державному або урядовому об'єкту, системі громадського транспорту, об'єкту інфраструктури або навколишньому середовищу; або збиток

власності, місцях, об'єктах або системам, зазначеними в пункті 1 (b) цієї статті який спричиняє або може спричинити великі економічні збитки, коли мета такого діяння в силу його характеру чи контексту полягає в тому, щоб залякати населення чи змусити уряд чи міжнародну організацію вчинити будь-яку дію чи утриматися від його здійснення”.

З даної правової дефініції можна спробувати вивести і визначення “екологічного тероризму” як незаконного або умисного заподіяння значної шкоди навколишньому природному середовищу з метою залякування населення або примусу уряду або міжнародної організації до здійснення будь-яких дій або утримання від їх вчинення.

Однак запропоноване визначення буде корисно, перш за все, при закріпленні відповідальності за “екологічний тероризм” в міжнародних і національних кримінально-правових актах. Для інших цілей можна запропонувати більш просте визначення, за яким “екологічний тероризм” - скоєння терористичних дій за допомогою впливу на навколишнє середовище.

Визначення “екологічного тероризму” - один з перших кроків на шляху вироблення можливої стратегії, вжиття заходів щодо запобігання та боротьби з даним видом злочину.

“Екологічний тероризм” - дуже серйозний злочин, яке може зазіхати не тільки на громадську безпеку і громадський порядок, але і на мир і безпеку людства, як об'єкт злочину, в разі вчинення теракту, наприклад, на атомній електростанції. Тому екологічний тероризм як кримінальний злочин вимагає або виділення зі складу тероризму, або введення нового кваліфікаційної ознаки в даний склад.

Слід окремо зауважити, що в інших країнах екологічний тероризм також не має самостійної кваліфікації. Так, Палата представників штату Айова (США) 96 голосами проти 2 прийняла закон про протидію “екологічному тероризму”. Але тут мова йде про “екологічний радикалізм”, так як за цим законом захисту від навмисного знищення підлягають поля трансгенних культур.

Пошуки варіантів стратегії щодо запобігання та боротьби з екологічним тероризмом.

З питання запобігання та боротьби з даним видом злочину існують різні підходи:

- жорсткий і силовий підходи;
- помірний підхід (права людини не повинні обмежуватися ні за яких обставин);
- баланс між державною безпекою та правами людини (при цьому слід враховувати небезпеку екологічного тероризму і можливу катастрофічність наслідків екологічного теракту, а також не забувати про принципи демократії та правової держави).

Наступне важливе питання вироблення стратегії щодо запобігання та боротьби з екологічним тероризмом - питання інформованості суспільства про безпеку. Сьогодні можна

стверджувати, що населення не в достатній мірі інформовано в даній області (суб'єктивно по небажанню або об'єктивно через закритості інформації). Можливо і немає необхідності надавати всім інформацію, наприклад, щодо точного розміщення охоронців хімічного або будь-якого іншого підприємства з міркувань безпеки. Але інформувати населення про рівень безпеки об'єктів, про надзвичайні ситуації на ньому потрібно обов'язково. Це також повинно бути основою стратегії по боротьбі з "екологічним тероризмом".

Наступне важливе питання вироблення стратегії щодо запобігання та боротьби з екологічним тероризмом - розподіл повноважень між відповідними органами. Необхідне рішення, в якому ступені боротьбою з "екологічним тероризмом" будуть займатися підприємство з небезпечним виробництвом, державні органи, органи влади, правоохоронні органи і спеціальні служби.

Еколого-правові заходи щодо запобігання та боротьби з екологічним тероризмом становлять найбільшу важливість саме на регіональному рівні. Серед таких заходів слід виділити, перш за все, наступні:

1. Оцінка аварійної небезпеки (екологічні загрози, екологічні ризики) техногенних об'єктів незалежно від наявності загрози аварії.

2. Оцінка аварійної небезпеки техногенного об'єкту в разі спрацювання терористичного чинника ініціювання аварійних подій в техносфері або загрозу таких подій (екологічні наслідки аварій та катастроф).

Об'єктивна оцінка основних параметрів ризику функціонування джерел екологічної небезпеки грає дуже важливу роль в забезпеченні екологічної безпеки. Населення повинно чітко уявляти, які наслідки можуть настати в результаті екологічного терористичного акту тій чи іншій мірі складності, знати про можливості мінімізації шкоди власному здоров'ю.

Пошуки варіантів стратегії по превенції і боротьби з екологічним тероризмом.

Так наприклад, у недержавного підприємства є своя служба безпеки. У служби безпеки є права і обов'язки, обмежені рамками законодавства. Отже, до певного моменту відповідну роботу вони проводять самі, а за рамками їх повноважень - компетенція правоохоронних органів.

Стратегія по превенції і боротьби з "екологічним тероризмом" повинна бути заснована на наступних положеннях.

1. Стратегія повинна вироблятися не окремими державами, а в тісній взаємодії всіх членів світової спільноти.

2. Ґрунтуючись на принципах демократії, правової держави, поваги прав і свобод людини, а також з огляду на величезну небезпеку "екологічного тероризму" і можливу катастрофічність його наслідків, стратегію необхідно будувати на засадах збалансованості інтересів громадян і державної безпеки.

3. Інформація в даній області має бути абсолютно відкритою в тій частині, яка стосується доступу громадян до відомостей про стан навколишнього середовища, загального рівня безпеки потенційних об'єктів екологічних терористичних атак. А в тій частині, яка зачіпає конкретні, приватні питання безпеки конкретного підприємства або об'єкта, інформація не повинна бути доступною.

Вироблення стратегії і здійснення необхідних заходів - компетенція органів державної влади. Робота в цій галузі повинна проводитися в тісній співпраці з науково-дослідними інститутами, вченими в області екології, державного управління, кримінально-правових наук, СБУ, яка повинна координувати діяльність правоохоронних органів. Потенційні об'єкти екологічних терористичних атак повинні тісно взаємодіяти з правоохоронними органами при здійсненні поточної діяльності із забезпечення безпеки.

Еколого-правові заходи щодо превенції і боротьби з екологічним тероризмом становлять найбільшу важливість саме на регіональному рівні. Серед таких заходів слід виділити, перш за все, наступні:

1. Оцінка аварійної небезпеки техногенних об'єктів незалежно від наявності загрози аварії.

2. Оцінка аварійної небезпеки техногенного об'єкту в разі спрацювання терористичного чинника ініціювання аварійних подій в техносфері або загрозу таких подій.

Об'єктивна оцінка основних параметрів ризику функціонування джерел екологічної небезпеки грає дуже важливу роль в забезпеченні екологічної безпеки. Населення повинно чітко уявляти, які наслідки можуть настати в результаті екологічного терористичного акту тій чи іншій мірі складності, знати про можливість мінімізації шкоди власному здоров'ю.

“Екологічний тероризм” - дуже серйозний злочин, яке може зазіхати не тільки на громадську безпеку і громадський порядок, але і на мир і безпеку людства, як об'єкт злочину, в разі вчинення теракту, наприклад, на атомній електростанції. Тому “екологічний тероризм” як кримінальний злочин вимагає або виділення зі складу тероризму, або введення нової кваліфікаційної ознаки в даний склад.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Таким чином “екологічний тероризм” - це незаконне або умисне заподіяння значної шкоди навколишньому природному середовищу з метою залякування населення або примусу уряду або міжнародної організації до здійснення будь-яких дій або утримання від їх вчинення.

Таке визначення даного злочину, його легальне закріплення, на наш погляд, буде сприяти консолідації зусиль членів світової спільноти щодо протидії екологічному тероризму - сучасної загрозу людству.

Аналіз тенденцій розвитку злочинності, оперативної та соціально-економічної обстановки в країні дозволяє зробити висновок про те, що потенційно небезпечні об'єкти можуть стати мішенями для можливих акцій терористів. Проблема запобігання екологічному тероризму повинна вирішуватися в тісній взаємодії всіх сегментів суспільства, інших країн, при обов'язковій координації всіх членів світової спільноти, оскільки екологічний тероризм - потенційна загроза світового масштабу.

Список використаної літератури

1. Качинський А., Хміль Г. Екологічна безпека України: аналіз, оцінка та державна політика. –К.: НІСД, 1997. – 127 с. (Сер. “Екологічна безпека”; Вип. 3).
2. Качинський А. Перед лицем екологічних загроз: міжнародний і національний аспект екополітики // Політика і час. - 1994. - № 5. - С. 73-77.
3. Качинський А. Сучасні проблеми екологічної безпеки України. - Київ : 1994. - 48 с. (Препринт / Національний інститут стратегічних досліджень; №33).
4. Качинський А. Системний аналіз визначення пріоритетів в екологічній безпеці України. - Київ : 1995. - 46 с. (Препринт / Національний інститут стратегічних досліджень; №42).
5. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2016 [Електронний ресурс] / Міністерство екології та природних ресурсів України. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/dopovidi/nacdorovidi>
6. Майкл Крайтон, Государство страха = State of Fear. — М.: Эксмо, 2006. — 640 с.
7. Национальный антитеррористический комитет : информационно-аналитический портал [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://Noac.gov.ru/>
8. Перга Т. Екологічний тероризм / Політика і час. - К., 2002. - №12. - с.46-50.
9. Приходченко А.А., Заїка Н.І. Причини виникнення міжнародного екологічного тероризму / Безпека життєдіяльності. - К., 2008. - №7-8. - с.35-39.
10. Общественная опасность экстремизма и терроризма [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://kursak.net/obshhestvennaya-opasnost-ekstremizma-i-terrorizma>
11. Наука и образование против террора [Электронный ресурс]. —2013. —Режим доступу: <http://scieNoceport.ru/>. —Загл. с экрана. Косов Ю. В. Международный терроризм как глобальная проблема // Антропология : web-кафедра философской антропологии: [сайт]. —Режим доступу: <http://aNothropology.ru/ru/texts/kosov/terror.html>. —Загл. с экрана.

12. Колбасов О.С. Концепция экологической безопасности (юридический аспект) // Сов. гос. и право. — 1988. — № 12. — С. 43 — 49.

13. Качинський А. Про екологічну безпеку України: в пошуках нової концепції // Розбудова держави. — 1994. — № 5. — С. 7—13.

14. Donald Liddick. Eco-Terrorism: Radical Environmental and Animal Liberation Movements. Westport, Connecticut, Praeger Publishers, 2006. pp. 300.

15. Бондар О.І., Машков О.А., Абідов С.Т., Системний аналіз небезпеки у зоні проведення антитерористичної операції на сході України: біосферні конфлікти та транскордонне забруднення / Екологічні науки: науково-практичний журнал.- К. :ДЕА, 2015. - №9, с. 5-26.

16. Настасенко О.Г., Бондар О.І., Машков О.А. Системний підхід щодо ліквідації екологічної катастрофи у зоні антитерористичної операції / Екологічні науки: науково-практичний журнал.- К. :ДЕА, 2014. - №6, с. 5-20.

17. Андреев В. Экологическая война как техногенная катастрофа // Военная мысль. - 1999. - № 4. — С12-19.

References

1. Kachinsky A., Khmil G. Environmental Security of Ukraine: Analysis, Evaluation and State Policy. -К. : NISS, 1997. - 127 p. (Grade "Environmental safety", Rev. 3).

2. Kaczynski A. In the face of environmental threats: the international and national aspects of ecopolitics // Politics and time. -1994 - No. 5. - P. 73-77.

3. Kachinsky A. Modern problems of ecological safety of Ukraine. - Kyiv: 1994. - 48 p. (Preprint / National Institute for Strategic Studies, No. 33).

4. Kachinsky A. System analysis of the definition of priorities in the ecological safety of Ukraine. - Kyiv: 1995. - 46 p. (Preprint / National Institute for Strategic Studies, No. 42).

5. National report on the state of the environment in Ukraine in 2016 / <http://www.menr.gov.ua/dopovidi/nacdopovidi>

6. Michael Kraiton, State of Fear = State of Fear. - M. : Eksmo, 2006. - 640 p.

7. National Anti-Terrorism Committee: Information and Analytical Portal [Electronic resource]. -2013. -Access mode: <http://Noac.gov.ru/>.-Zagl. From the screen.

8. Perga T. Ecological terrorism / Politics and time. - K., 2002. - No. 12. - p.46-50.

9. Parochchenko AA, Zaika N.I. Causes of International Environmental Terrorism / Safety of Life. - K., 2008. - No. 7-8. - p.35-39.

10. <http://kursak.net/obshhestvennaya-opasnost-ekstremizma-i-terrorism>

11. Science and education against terror [Electronic resource]. - 2013. -Access mode: <http://scieNoceport.ru/>. -Zagl from ekrana.Kosov Yu.V. International terrorism as a global problem // Anthropology: web-department of philosophical anthropology: [site]. -Access mode: <http://aNothropology.ru/en/texts/kosov/terror.html>. -Zagl from the screen.

12. Kolbasov O.S. Concept of ecological safety (legal aspect) // Sov. state and right - 1988, No. 12. - P. 43-49.

13. Kachinsky A. On Environmental Safety in Ukraine: In Search of a New Concept // State Building. - 1994.-№ 5. - p. 7 -13.

14. Donald Liddick. Eco-Terrorism: Radical Environmental and Animal Liberation Movements. Westport, Connecticut, Praeger Publishers, 2006 pp. 300/

15. Bondar OI, Mashkov OA, Abidov ST, Systemic analysis of danger in the zone of antiterrorist erection in eastern Ukraine: biospheric conflicts and transboundary pollution / Ecological sciences: scientific and practical journal. - K.: DEA 2015. - No. 9, p. 5-26.

16. Nastasenko O.G., Bondar O.I., Mashkov O.A. The system approach to the elimination of an ecological catastrophe in the area of the antiterrorist operation / Ecological sciences: scientific and practical journal. - K.: DEA, 2014. - № 6, p. 5-20.

17. Andreev V. Ecological War as Man-Made Disaster // Military Thought. - 1999. - No. 4. - C12-19.

